

Kant'ın "Aydınlanma Nedir?"ine Küçük Bir Takdim

Atilla Yayla

Böylesine kısa bir çeviriye takdim yazmak okuyucuya ilk anda gereksiz ve anlamsız gelebilir. Ancak, takdimi okuyunca bana hak vereceğinize inanıyorum.

Liberal Düşünce'nin bir önceki sayısında Aydınlanmayı ağırlıklı konu yapma kararına bir çok kişi arasındaki fikir alışverişi sonucunda varıldı. Şüphesiz, aydınlanma çok sık ele alınmakta olan bir konuydu ve bizi asıl ilgilendiren ona liberal perspektiften bakabilmektir. Neler yayınlanmalı diye sohbet ederken, sevgili meslektaşım Zühtü Arslan, M. Foucault'tan bir parçanın ve I. Kant'ın "Aydınlanma Nedir?" yazısının mutlaka dergide yer alması gerektiğini söyledi ve bunları yayınlamada mutabık kaldık.

Kant'ın yazısının bir çevirisi vardı, onu bulduk (Nejat Bozkurt, *Felsefe Yayınları* (içinde), 1983). Önce bu çeviriyi olduğu gibi alıntulamayı düşündük, ama okudukça anlaşılmasının çok zor ve yer

yer yanlış olduğunu gördük. Kendimiz çevirelim dediysek de, zaman kalmadığından, yetiştiremedik. Bu sayıda, her zaman yapmaya çalıştığımız gibi, bir önceki sayının dosya konusunu takip etmek için, aydınlanma hakkında, Foucault ve Kant'ın yazılarının yer alacağı münik bir dosya hazırlamaya karar verdik.

Zühtü'nün vakti o günlerde çok kıstıllı olduğu için ben Kant'ın yazısını İngilizce'sinden çevirmeye başladım. Bu arada, kendi çevirimi daha önceki (Almanca'dan yapılan) çeviriyle de karşılaştırmaktaydım. O çeviride anlamı bazen tamamen tersine çeviren vahim hatalar gördüm. Özellikle dinin – dindarların vesayet altına alınmasıyla insanların dinin vesayeti altında olması birbirine karıştırılmakta ve orijinal metin daha çok ilkinin vurgu yapmasına rağmen eski çeviri ikincisini çağrıştırmaktaydı. Hayretler içinde çeviriye devam ederken, daha

Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü.

Liberal Düşünce, Cilt:10, No: 38-39, Bahar-Yaz 2005, s. 223-224.

da vahim iki durumla karşılaştım. Benim üzerinde çalıştığım metindeki bir paragraf tamamıyla atlanmıştı. Bu paragrafta iki şey öne çıkmaktaydı: “İyi monark” in uyruklarının hürriyetine verdiği önem ve yine iyi bir monarkın dini-dindarları ve sayet altına alma teşebbüsüne girişmeme fazileti. Tahmin ettiğim kadarıyla çevirmen bu paragraftaki fikirleri ya önemsiz bulmuş ya da sevmemişti. Sonra, son taraflara doğru, yine iyi monarşinin serbest tartışmaya verdiği değer anlatıldığı yerde, aynı şeyi cumhuriyetin asla yapamayacağı yolundaki cümlenin de kayıp olduğunu gördüm.

Çevirmenin, iyi niyetle, büyük bir filozoftan önemli bir metni çevirmeye soyunduğuna inanmamız gerekir. Bu nedenle bazı çeviri hatalarının olmasını da normal karşılamalıyız. Hiç birimiz mükemmel değiliz ve hepimizin çevirilerinde zaman zaman hatalar olmaktadır. Ancak, bu çevirideki, sözünü ettiğim sorunlar hayli vahim ve çok rahatsız edicidir. Çevirmen kayıp paragrafın ve cümlenin anlamlı olmadığını düşünmüş ve bundan dolayı onları ihmal etmiş ola-

bilir. Fakat, ahlaki değerler gereği, öyle yaptıysa, bunu açıklaması gerekirdi. Paragraf ve cümleyi onlardaki fikirleri beğenmediği için es geçtiyse –ki, bu, Türkiye’nin cumhuriyet fikrini tapılacak nesneye, monarşiyi lânetlenecek bir yönetim tarzına dönüştüren ve dini hep küçümseyen egemen kültür ortamında pek mümkündür – çevirmen adeta bir fikrî cinayet işlemiştir denebilir. Daha önce de buna benzer bir örneğe rastlamıştık. Ortega Y. Gasset’in *Kitlelerin İsyanı*’nın Türkçe’si bir sol yayınevince liberal düşüncüyü öven bir paragraf çıkartılarak yayınlanmıştı.

Gerek Kant’ın gerek Gasset’in sözkonusu çalışmalarının başına gelenler, Liberal Düşünce çevresinin iyi tercüme yapıp yayınlamakta ısrarlı olmasının ne kadar isabetli ve yararlı olduğunu göstermektedir. Bu çerçevede, Kant’ın “Aydınlanma Nedir?”inin İngilizcesi’nin tam, hayli rahat okunur-anlaşılır olduğuna inandığım ve aslına sadık bir çevirisini okuyucu ya sunmaktan mutluluk duyuyorum. Çevirimi Almanca aslıyla karşılaştıran ve bazı düzeltme ve katkılarda bulunan G. Tuloşoğlu’na da çok teşekkür ediyorum.

Anti Kapitalist Zihniyet

Ludwig von Mises

Kapitalizm karşıtlığı siyasî ve ideolojik yelpazenin sağında, solunda, ortasında, kısaca herhangi bir yerinde yer alan herkesin paylaştığı bir tavidir. Kapitalizmi dolu dizgin eleştirmek sıradan bir davranış hâline gelmiştir. Bu niye böyledir. Kapitalizminin insanlığa kazandırdığı iyi bir şey yok mudur? Kapitalizm karşıtı zihniyet sağlam bir temele oturmakta mıdır? Yoksa tamamen hissi midir? Kapitalizm insanların erdemlerini görmezden mi gelmektedir? Kapitalizm ortadan kaldırılırsa, insanlık daha iyiye mi gidecektir? Liberte Yayınları bu soruların cevabını, düşünce tarihinin kararlı, kapitalizm savunucularından biri olan Ludwig von Mises’ten okuma fırsatını size veriyor;

Anti Kapitalist Zihniyet ile.